

Aanpak energiearmoede

Afwegingsmodel en best practices

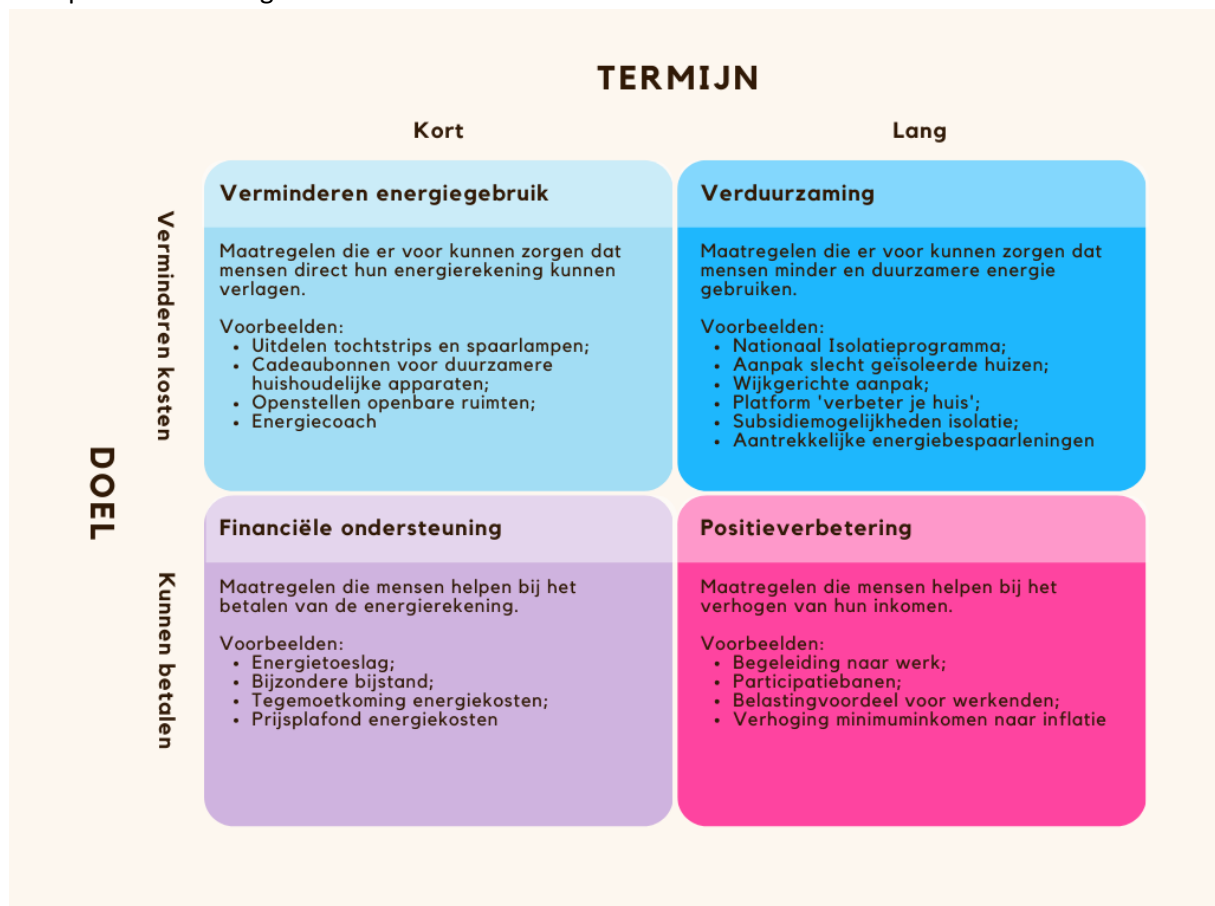
november 2022

Welke aanpak werkt om inwoners die in de problemen komen door energiearmoede te ondersteunen? Welke acties zijn nodig op korte en lange termijn? Gemeenten en uitvoeringsorganisaties pakken dit op verschillende manieren aan.

In dit document vind je een afwegingsmodel met vier strategieën voor het formuleren van een aanpak van energiearmoede bij huishoudens. Het model maakt inzichtelijk welke aanpak je kan gebruiken in beleid en praktijk, welke doelen je hierbij nastreeft en op welke termijn dit effect heeft.

Om energiearmoede effectief aan te pakken, is een combinatie van deze strategieën noodzakelijk. Maatregelen op korte termijn bieden directe oplossingen voor mensen die nu problemen ervaren door energiearmoede. Echter hangt het vraagstuk energiearmoede samen met de uitdagingen van de energietransitie en het bredere armoedevraagstuk in onze samenleving. Het structureel oplossen van energiearmoede vraagt om maatregelen op lange termijn, waardoor inwoners hun huis kunnen verduurzamen en voldoende inkomen hebben om mee te doen in de samenleving. Juist door een samenspel van maatregelen kan een effectieve oplossing worden geboden voor inwoners die problemen ervaren als gevolg van energiearmoede.

In dit document wordt het afwegingsmodel verder toegelicht, met bijpassende regelingen en een best practice uit een gemeente in Nederland.



Verminderen energieverbruik (korte termijn – verminderen kosten)

Een veelgebruikte aanpak van energiearmoede is het ondersteunen van huishoudens in het verminderen van hun energieverbruik. Dit is een oplossing op korte termijn, die inwoners helpt hun energiekosten te verminderen. Denk aan het verschaffen van tochtstrips, faciliteren van Fix-busjes en de inzet van bespaar- en energiecoaches. Energiecoaches geven huishoudens tips om hun huis energiezuiniger te maken en nemen energiebesparende artikelen mee, zoals ledlampen of een waterbesparende douchekop.

Gemeenten hebben de regie op dit proces. Veel gemeenten dekken de kosten van de inzet van bespaar- en energiecoaches en het inkopen van de energiebesparende artikelen via eerder aangevraagde subsidies, namelijk de [Regeling Reductie Energiegebruik \(RRE\)](#) (2019) en de [Regeling Reductie Energiegebruik Woningen \(RREW\)](#) (2022).

Best practice verminderen energieverbruik

De Gemeente Utrecht biedt in samenwerking met lokale maatschappelijke organisaties een [Energiebox](#) aan. De box bestaat uit een adviesgesprek, rapport met persoonlijke tips en een doos met energiebesparende maatregelen. Bijkomend voordeel: je komt bij de mensen thuis, waardoor je signalen beter kan oppakken.

Verduurzaming (lange termijn – verminderen kosten)

Energiearmoede hangt samen met de energietransitie. Immers, mensen die problemen ervaren door energiearmoede wonen vaker in een slecht-geïsoleerd huis en zijn meestal niet in staat om deze te verduurzamen. Een oplossing voor energiearmoede op langere termijn ligt daarom in het faciliteren van een meer inclusieve energietransitie, oftewel het verduurzamen van huizen.

In april 2022 is [het Nationaal Isolatieprogramma](#) van start gegaan, waaronder de campagne '[Zet ook de knop om](#)'. Het doel van het Nationaal Isolatieprogramma is om 2,5 miljoen slecht-geïsoleerde huur- en koopwoningen (energielabel E, F of G) te isoleren, zodat zij in 2030 minimaal energielabel D hebben. De rol voor gemeenten is om 750.000 woningen via een wijkgerichte aanpak te isoleren. Tot 2030 wordt hiervoor 4 miljard euro ter beschikking gesteld.

Ook kunnen inwoners op eigen initiatief hun huis isoleren via subsidies en collectieve inkoopinitiatieven. De subsidiemogelijkheden zijn te vinden bij de isolatiecampagne '[Verbeter je huis](#)', bijvoorbeeld voor het aanschaffen van een warmtepomp of het isoleren van spouwmuuren of vloeren. Voor mensen met onvoldoende spaargeld, die op de markt niet terecht kunnen voor financiering tegen aantrekkelijke voorwaarden, biedt [het Nationaal Warmtefonds](#) energiebespaarleningen. Het kabinet zal daar een 0%-rente energiebespaarlening aan toevoegen.

Best practice verduurzaming

[Het Programma Aardgasvrije Wijken](#) in de gemeente Groningen is een wijkgerichte aanpak om huur- en koopwoningen te isoleren. Een deel van de wijk De Wijert is ingericht als proeftuin om 'aardgasvrij klaar' te zijn. De gemeente heeft hiervoor een subsidiebedrag ontvangen van de Rijksoverheid.

Financiële ondersteuning (korte termijn – kunnen betalen)

Zowel mensen met een lager inkomen als met een middeninkomen ervaren financiële problemen vanwege de hoge energierekening. Financiële ondersteuning is een oplossing op korte termijn om deze inwoners te helpen.

Een voorbeeld is de eenmalige [energietoeslag](#) van 1.300 euro aan huishoudens die een gezamenlijk inkomen hebben tot 120% van het sociaalminimuminkomen. Bijstands-, IOAW-, IOAZ- of Bbz-uitkeringsgerechtigden krijgen de toeslag automatisch. Anderen moeten de toeslag aanvragen bij de gemeente. De eenmalige energietoeslag is een maatregel van de Rijksoverheid, die wordt uitgevoerd door gemeenten. Voor de uitvoering van deze maatregelen hebben zij veel beleidsvrijheid. Zo mag een gemeente de inkomensnorm van 120% verruimen. Ook bepaalt de gemeente de peildatum voor het toetsingsinkomen en het wel of niet toepassen van een vermogenstoets. De toeslag mag tot en met 30 juni 2023 worden uitgekeerd. Er zijn plannen om in 2023 opnieuw een energietoeslag toe te kennen, maar dit wordt momenteel nog uitgewerkt.

Bepaalde groepen kunnen worden uitgesloten van de eenmalige energietoeslag, omdat deze alleen wordt toegekend aan 'zelfstandige huishoudens'. Dit kan bijvoorbeeld gelden voor studenten. Zij kunnen wel via [bijzondere bijstand](#) bij hun gemeente een aanvraag voor financiële compensatie doen. Echter, studenten komen pas in aanmerking voor bijzondere bijstand wanneer ze volledige studiefinanciering aanvragen bij DUO.

Daarnaast is per 1 januari 2023 [het energieplafond](#) van kracht voor huishoudens en andere kleinverbruikers. Voor energieverbruik boven het plafond betalen huishoudens en andere kleinverbruikers het tarief zoals opgenomen in het energiecontract. Voor november en december 2022 ontvangen huishoudens een vaste korting op de energierekening van € 190 per maand. Het is nog niet duidelijk tot hoe lang het energieplafond van kracht zal blijven.

Best practice financiële ondersteuning

In [de gemeente Utrecht](#) kunnen inwoners met een inkomen tot 150% van het sociaalminimuminkomen energietoeslag aanvragen. Daarnaast kunnen studenten en inwoners met een inkomen tot 200% van het sociaalminimuminkomen via bijzondere bijstand compensatie ontvangen.

Positieverbetering (lange termijn – kunnen betalen)

De financiële problemen die inwoners ervaren als gevolg van energiearmoede, hangen vaak samen met structurele inkomensproblemen. Dit vraagt om een oplossing op lange termijn, namelijk het verbeteren van de financiële positie van deze inwoners en het structureel verhogen van hun inkomen. Een mogelijkheid daarin is begeleiding naar werk. Gemeenten zijn daarvoor verantwoordelijk voor mensen in de bijstand, via [de Participatiewet](#). Voor mensen die kortdurend geen werk hebben en een werkloosheidsuitkering ontvangen, is [het UWV](#) de instantie die daarbij ondersteunt.

Door slimme verbindingen te maken, kunnen gemeenten via de aanpak van energiearmoede inwoners helpen bij het structureel verbeteren van hun inkomenspositie. Zo kan bij de aanvraag van de eenmalige energietoeslag worden gevraagd om expliciete toestemming om contact op te nemen voor een verkennend gesprek. Hierin kan er met de inwoner worden gekeken of de gemeente kan helpen met bepaalde voorzieningen of kan begeleiden bij de toeleiding naar werk of studie. Zo kunnen de aanvragen van de eenmalige energietoeslag worden gebruikt als ingang om meer structurele hulp te bieden.

Positieverbetering is ook relevant voor mensen die al werken. Zo kan vanuit de Rijksoverheid een belastingvoordeel worden doorgevoerd waardoor werk minder belast wordt. Daardoor blijft er netto meer geld over voor werkenden. Ook kan het minimumloon worden aangepast naar inflatie, waardoor ook de positie van werkenden op dit inkomen wordt verbeterd.

Best practice positieverbetering

In de gemeente Groningen kunnen bijstandsgerechtigden in aanmerking komen voor een participatiebaan. Dit is een baan voor 32 uur per week, met behoud van de bijstandsuitkering, maar met daar bovenop twee keer per jaar 600 euro netto. In deze baan wordt men goed begeleid en het netwerk wordt vergroot. Ook groeit het zelfvertrouwen van de werkende.

Deze baan is voor maximaal twee jaar, maar de ervaring leert dat men in die tijd vaak doorstroomt naar een reguliere, betaalde baan.

Meer informatie

Marika Broekema

adviseur

m.broekema@cmostamm.nl

06 51 79 93 90

Marije Kooistra

data-analist/onderzoeker

m.kooistra@cmostamm.nl

06 52 88 86 97